

LEGAĆ (76) *vb impf*

legać (75), **łęgać** (1); *legać* : *łęgać BudBib* (1:1).

-é- (3), -e- (4); -é- *Strum, KochFr*; -e- *OpecŻyw, Mącz* (2); -é- : -e- *SarnStat* (1:1); a *jasne*.

inf *łęgać* (13). ◇ *praes* 1 *sg* *łęgãm* (3). ◇ 2 *sg* *łęgãsz* (1). ◇ 3 *sg* *łęgã* (9). ◇ 1 *pl* *łęgãmy* (1). ◇ 2 *pl* *łęgãcie* (1). ◇ 3 *pl* *łęgają* (14). ◇ *praet* 3 *sg m* *łęgãł* (15). *f* *łęgała* (6). *n* *łęgało* (2). ◇ 3 *pl m pers* *łęgali* (2). ◇ *fut* 2 *sg m* *będziesz* *łęgać* (1). ◇ 3 *sg f* *będzie* *łęgać* (1). ◇ 3 *pl m pers* *łęgać* *będą* (2). ◇ *imp* 2 *sg* *łęga*(a)j (1). ◇ *con* 3 *pl m pers* *by* *łęgali* (2). *subst* *by* *łęgały* (1). ◇ *part praes act* *łęgając* (2).

Sł stp, Cn *notuje, Linde XVI – XVIII w.*

1. *Przybierać pozycję leżącą (niekiedy iść spać); cubitare Mącz, Cn; cubare Calep; incubitare Cn* (72) : *March*¹ *A3v*; *Pies rzekł/ temumci ia też rad/ Iednako zemną będziełz iadł: Y pośpołu także legać/ A otrzedzia domu ftrzegać BierEz R2, K3, Q3; DObre znamiona w niemoczach: kiedy na bok na prawy albo na lewy niemoczny leży: Tym obyczaiem iako gdy był zdrowym: leżał, albo obyczay miał legać. FalZioł V 13v, V 35; A mathka wkomorze fama lyegała. LibMal 1544/80v; Leop 4.Reg 11/2; VKażyłz kędy legalz RejZwierz 140; BibRadz I 3a marg; [ubogi] nie miał tylko iedną owieczkę którą sobie z młodości wychował y z wczyl iż czyniła wola iego/ á przy iego żywocie legála BielKron 71; nád którym [stawkiem] ludzye chorzy legáli á zdrowie bráli BielKron 78v; [ci ludzie] ná ziemi fiedzą y iedzą tak iako zwierzęta przez przykrycia iákiego/ tylko gdzie legáią wwiążą od drzewá do drzewá báwełniáną fieć/ ná kthorey będzie leżał BielKron 447, 14v, 53, 115v, 185, 255, 423v; Kto tedy iest fzczupły/ miękcey ma legać SienLek 11, 21; HistRzym 44; BudBib Soph 2/7; Miał sobie zá wielką rzecz pobożny Cefarz/ aby ná iedną noc/ nędze flugi Bożego zkołztowác/ á od mieyfcá gdzie ciáło iego legáło poświęcenia nieiákiego dołtác. SkarŻyw 573, 310, 473; StryjKron 432.*

legać na czym [o pozycji] (2): *GlabGad D8 cf* »na grzbiecie legać«.

legać na czym [o podłożu] (13): *W nocy ná złodzieie fzczekam/ Szkody w domu nie dopułzczam: Tãm legam ná miękkiey flomie BierEz Rv; BielKron 73, 452v, 461v; SienLek 58v; SkarŻyw 571. Cf* »legać na łożu«, »na rogożach legać«, »na ziemi legać«.

legać przy kim (2): *BielKron 115v*; którą [siostrę swą] tak bárzo miłował że nigdy bez niey nie iadł/ przy ktorey też blifko w iedney komn[ácie] legał. *HistRzym 31.*

W porównaniu (1): *on Clearch Tyran [...] w zámknioney fkrzyni iáko wąż w iámie legał. GórnDworz Gg6v.*

Przysłowie: *kto wpyecku lega/ ten drugyego ozogyem máca. KromRozm I B; CzahTr C4v.*

Zwroty: »na jeden bok legać« (1): *od wiofny aż do Iefieni zawfze [owce] na ieden bok legáią FalZioł IV 2d.*

»na grzbiecie legać« (1): *žadne [zwierzę] na grzbiecie nie lega tilko íam człowiek. GlabGad D8.*

»w (rozkosznej) łożnicy, na (złotym) łożu, w łożu, w miękkiej pościeli legać« [szyk zmienny] (2:2:1;1): *BierEz N3v; OpecŻyw 16; HistJóz B3v*; *da mu Krol Dáryufz dáry wielkie/ chodź w páwłoce/ ze złotá pić/ ná złotym łożu legać [super aurum dormire] Leop 3.Esdr 3/6; Krolowie ímutni po fwych miłofnicach/ Teskniá/ że íami legáią w łożnicach. KochSz B4v; Accubitum Lectus in quo cubatur interdium – łoże naktorim wednie legámij. Calep 14a.*

»pod namiot(ki)em legać« (2): Ten pod namiotkiem lega/ ná drugiego kápie *BielKom* Bv; *BielSpr* 2.

»pod samym niebem legać« (1): Tákże też mogą wiele wczynić z miáfteczek Rzemieśnicy/ kthorzy fie w rofkofzy próznuiącey nie záleželi/ ktorzy nie záwždy pod dáchem albo pod Namiotem/ ále pod lámym niebem nawykńą legác y robić *BielSpr* 2.

»na nos [= *na brzuchu*] legać« (1): Pronus cubo, Ná nos legam. *Mącz* 325c.

»na rogożach legać« (2): ná rogożách/ wfláne złotem łózkco opuściwfy/ legał *SkarŻyw* 573, 16.

»w sukni, w szatach legać« (1:1): wízátach fwoich nie rozbieráiąc fię legá *SkarŻyw* 459, 166.

»legać wznak« [*szyk zmienny*] (2): Czemu nie zdrowo wznak legác [!]. *GlabGad* D8, D8v.

»na (gołej) ziemi legać« (3): ná ziemi legác *KrowObr* 239v; ná gołej ziemi ábo ná defzczkách/ nic nie ścieląc legał. *SkarŻyw* 472, 363.

Szereg: »chodźć i legać« (2): *FalZioł* V 108v; nie przykro mu będzć chodźć y legác/ we Zbroi *BielSpr* 2.

a. *O stosunku płciowym [w tym: z kim (6)] (7)*: Chował łługę z ktorą legał *BierEz* F3; Niedzwiedzie gdy chczą płod mieć Iakoby ludzie z łobą legaią, á nie tak iako inłze zwierzeta. *FalZioł* IV 13c; lyegayacz zyednym nyemczem yefth mv vkradla zwaczka 4 thalieri *LibMal* 1551/162v, 1544/80v, 1546/114; *BielKron* 155v; Bom ia łam ieden zołtał z táy družyny/ Co poćiągáli ná fię tey pierzyny. Oni iuż tylko légaią po parze/ Ią przedsię żiębnę łamotrzcć do zarze. *KochFr* 27.

b. *Rozkładać się obozem (o wojsku) (1)*: á żywnośći do woyłká (ktore tám záwždy legáło dla Sármatow y Tátárov) dodawali *BielKron* 275v.

c. *Gnieździć się (o zwierzętach i rybach)*; *cubare Vulg*; *accubare PolAnt* (4): thámo będzć legác iędzá *Leop Is* 34/14; Latibulum, Iáskinia w których [!] dżikie zwierzeta [!] legaya. *Mącz* 185a; *BudBib Ez* 34/14; Co to obaczyłz ná Spuście wielką moc tych kotliłk gdzie óny [*ryby*] ná żimę légaią *Strum Pv*.

2. *Być umieszczonym, znajdować się (o przedmiotach) (4)*: Płotná bieląc/ łtrzedz áby ná dżdzu nie legály *GostGosp* 104; kiedy nie przy łądźie *Acta*, ále ná gołpodźie *Acta* legaią *SarnStat* 1299, 1286.

Zwrot: »pod ławą legać« = *nie być cenionym* (1): á owá kfięgá pod ławą lega/ ktora fie łłowy/ á nie rzeczą nádłtawia. *GórnDworz* G8v.

Formacje współrdzenne cf LEC.

Cf LEGAJĄCY, LEGANIE, [LEGANY]